

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 418/2025 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ylitörkeistä rikoksista epäiltyjen vangitsemisen mahdollistamisesta vastaisuudessakin rikoksen vakavuuden perusteella

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pihla Keto-Huovisen / kok ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 418/2025 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta ylitörkeistä rikoksista epäiltyjen vangitseminen ei muodostu epätarkoituksenmukaisen vaikeaksi ja tuomitut seuraamukset saadaan tehokkaasti pantua täytäntöön?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallitus pitää tärkeänä, ettei ylitörkeistä rikoksista epäiltyjen vangitseminen muodostu epätarkoituksenmukaisen vaikeaksi ja että tuomitut seuraamukset saadaan täytäntöön pantua tehokkaasti.

Oikeusministeriössä on tarkasteltu kysymyksessä esiin nostettua korkeimman oikeuden ratkaisua KKO 2024:20 sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä vapaudenmenetykselle asetettuja edellytyksiä tarkoin.

Ratkaisussaan KKO 2024:20 korkein oikeus on katsonut, että pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun sääntely ylitörkeistä rikoksesta todennäköisin syin epäillyn vangitsemisesta pelkän epäillyn rikoksen vakavuuden perusteella ei ole yhteensopiva Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen kanssa sellaisena kuin ihmisoikeustuomioistuin on tätä määräystä oikeuskäytännössään tulkinnut. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaisesti rikoksesta epäillyn vangitseminen ei voi perustua yksinomaan epäillyn rikoksen vakavuuteen, vaan vangitsemiselle on esitettävä rikosepäilyn lisäksi olennaiset ja riittävät perusteet jo ensimmäisessä vangitsemiskäsittelyssä. Olennaisiksi ja riittäviksi perusteiksi ihmisoikeustuomioistuin on katsonut muun muassa karttamis-, sotkemis- ja jatkamisvaaran, joista säädetään nimenomaisesti pakkokeinolaissa, sekä esimerkiksi yleisen järjestyksen vaarantumisen ja rikoksesta epäillyn kuulumisen järjestäytyneeseen rikollisryhmään. Rikosepäilyn kytkeytymiselle järjestäytyneeseen rikollisuuteen voidaan antaa jo tällä hetkellä merkitystä arvioitaessa vangitsemisen edellytyksiä, kuten on tehty myös ratkaisussa KKO 2024:20.

Olennaisia ja riittäviä perusteita vangitsemiselle edellytetään myös nk. ylitörkeiden rikosten osalta, ja oikeusohje on tältä osin varsin selvä. Ratkaisu KKO 2024:20 ei ole tältä osin muuttanut vangitsemisen edellytyksiä koskevaa oikeustilaa, vaan ratkaisussa on enemmän kyse siitä, millä tavoin vangitsemisen edellytysten on ilmettävä pakkokeinolain 2 luvun säännöksistä.

Oikeusministeriössä on käynnissä lainsäädäntöhanke pakkokeinolain muutostarpeiden arvioimiseksi. Oikeusministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Hanke toteutetaan vaiheistettusti kahdessa vaiheessa siten, että ensimmäisessä vaiheessa kiinnitetään huomiota erityisesti pakkokeinolakia koskeviin hallitusohjelmakirjauksiin sekä tarkastellaan vangitsemisen edellytyksiä koskevia säännöksiä huomioden edellä mainittu ratkaisu KKO 2024:20.

Työryhmän ensimmäistä vaihetta koskeva työryhmämietintö pakkokeinolain muutostarpeiden arvioinnista (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:55) on julkaisu 21.11.2025 ja se on parhaillaan lausuntokierroksella 16.1.2026 saakka. Mietinnössä ehdotetaan muun ohella muutettavaksi pakkokeinolain 2 luvun säännöksiä vangitsemisen edellytyksistä. Tarkoituksena on selkeyttää vangitsemisen edellytyksiä koskevaa sääntelyä ottaen huomioon kansainvälinen ja kansallinen oikeuskäytäntö.

Mietinnön mukaan rikoksesta todennäköisin syin epäillyn vangitseminen edellyttäisi aina rikoksen vakavuudesta riippumatta, ts. myös ylitörkeiden rikosten kohdalla, jonkin pakkokeinolaissa säädetyn erityisen edellytyksen (esimerkiksi karttamis-, sotkemis- tai jatkamisvaara) käsillä oloa. Tämä vastaisi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytäntöä. Vaikka vangitseminen ei voisi perustua yksin rikoksen vakavuuteen, olisivat rikoksen vakavuus ja odotettavissa olevan rangaistuksen pituus kuitenkin vangitsemisen edellytyksiä koskevassa arvioinnissa merkityksellisiä tekijöitä, jotka voisivat vahvasti osoittaa yhden tai useamman erityisen edellytyksen käsillä oloa. Ylitörkeiden rikosten osalta rikoksen vakavuuden voidaan lähtökohtaisesti katsoa muodostavan jo vahvan perustan vangitsemiselle, eikä karttamis-, sotkemis- tai jatkamisvaarasta edellytettäisi yhtä vahvaa selvitystä kuin lievempien rikosten kohdalla. Rikoksen vakavuudelle voitaisiin antaa erityisten edellytysten käsillä oloa arvioitaessa merkitystä myös pääkäsittelyn ja tuomion antamisen välisenä aikana.

Lisäksi mietinnössä ehdotetaan uutta vangitsemisperustetta, joka koskisi nimenomaisesti ylitörkeitä rikoksia ja joka tulisi sovellettavaksi, kun rikoksesta epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden tai muiden seikkojen perusteella olisi syytä epäillä, että hänen vangitsematta jättämisensä vaarantaisi yleistä järjestystä tai turvallisuutta (ns. yjt-peruste). Kyseistä vangitsemisperustetta voitaisiin soveltaa, kun olisi syytä epäillä rikoksesta epäillyn aiheuttavan vapaana ollessaan vakavaa häiriötä tai jonkun henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaa vaaraa taikka kun olisi syytä epäillä yleisen rikoksesta seuraavan reaktion vuoksi yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vaarantumista. Sanotulle perusteelle on löydettävissä tukea EIT:n

oikeuskäytännöstä. Vangitsemisperustetta sovellettaessa voitaisiin huomioida muun ohella myös kytkentä järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Hallituksen esitys on tavoitteena antaa eduskunnalle maaliskuussa 2026.

Oikeusministeriö seuraa tiiviisti hallinnonalansa lainsäädäntöä ja sen toimivuutta. Valmisteilla olevat pakkokeinolain muutokset selkeyttävät osaltaan vangitsemisen edellytyksiä. Pakkokeinolakiin ehdotettavien muutosten ohella tärkeää on lisäksi se, että myös viranomaiset sovittavat toimintansa siihen sääntelyyn, jonka perusteella on toimittava.

Helsingissä 19.12.2025

Oikeusministeri Leena Meri

VN/36182/2025-OM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: